

Жах

Юрій Мулик-Луцик

– Після скінчення православної духовної семінарії в Кам'янці на Поділлі, я мав змогу записатися на Богословську Академію в Петербурзі, – розпочав Іван Лукич свою оповідь. – Раз, що семінаристи взагалі були першими кандидатами до всіх високих шкіл, по-друге, я належав до категорії відзначених при вступному іспиті. Однак після смерті мого панотця я зрезигнував з обняття спорожненої парохії і мусів заробляти собі на хліб.

На утримання мав я стару матір та брата. З тим останнім було чимало клопотів. Дев'ять-десять відсотків моєї скромної пенсії відпливало на покриття його видатків. Причислившись до кружка так званої "золотої молоді", мій брат жив понад стан. Елегантний студентський уніформ та по-офіцерськи скроєну шинелю я міг йому простити. Але він завжди сидів у льохах Царського Театру побіч міністрів. Це викликало несмак. Він був схожий на шевця, що в шовковому халаті латав жебрацькі шлапаки. Я вчителював тоді в земській народній школі. Там же таки й мешкав. З опалом та всіма примітивними вигодами не було в порядку. Найгірше все таки було те, що будинок був на кінці глухого села, а навколо непривітно шумів сосновий ліс. Тому, що я був містиком та пересякнув до крові і костей гоголівською літературою, довгі осінні вечори навівали на мене кошмарні чортівські образи, а мозок ніяк не міг приборкати нетверезої уяви.

Мій сусід, сторож Фадей Охримович Кучер, який ще й досі пишається мідяною пряжкою з двоголовим орлом на знищеному паску на животу, якого напас у кухні підчас японської війни в 1905 р., був моїм частим і самотнім гостем. Одного вечора, зачадивши махорки в папері з "Почаївського Листка", він оповідав таємничо:

– Понімаєте, "господін учітіль", ця школа багато знає! От якби вона вміла оповідати, то сказала б таке, що аж гей! Тут, понімаєте, жив попередній "учітіль", а з ним його мати, Пеляг'я Февдозіївна. Одної ночі, погравши з ними в карти, я, значить (чи то мені першина забавляти благородних людей!), пішов собі до своєї старої. Я, може, чули, недавно взяв та й оженився здуру. Жінка молода й гарна. Обіймеш, як золото гребеш, а наобіймався, як жаба мулу набрався... Але то річ людська, сказано. А перша моя повіялася з якимсь псаломщиком з бувших ченчиків.

Пеляг'я Февдозіївна, значить, осінилася хресним знаменням, як помагається – лягла спати на похідному ліжку, що я привіз із японської війни. А Василь Петрович просто собі ліг спочивати. Звісно – зморений. Та й перехрестити лоба тепер не водиться в учених людей (вибачте старому за слово). А вночі, понімаєте, входить... Під вікнами ялівець шумить, то й не почуєш скрипу дверей. Незнайомий панич, одягнений – куди твоє діло – підходить до похідного ліжка. А Пеляг'я Февдозіївна, знай, дивиться на нього, якби ось я на вас, й ані чичиркне! Що то далі буде! А він крутиться коло ліжка, а підійти – аніруш! "Маєш ти, – каже до неї, – щастя, що перехрестилася". А сам валить

просто до Василя Петровича і давай душити. Моя Маланя почула крик і сіпає мене за геску: "Фадей! Уставаймо! У панів лемент". Я, помімаєте, зразу схватився, шинель на себе (чоловік на війні був зо всякою тривогою за пан брат) і гайда в школу! А вони обое, помімаєте, чуть тепленькі.

- І як скінчилося?

- Посвятили школу, відслужили молебень по ньому і святее діло. Від тої пори ані кроком.

- По кому молебень? По Василю Петровичу?

- Ні! Ви не знаєте? Але то правда, що ви не тутешні. Василь Петрович якось вичухалися після тої тарапати. А то після панича Загорецького (вічная йому память!). Вони також були батюшків син, як от ви. Духовного знання, значить. Але прибандюрилося їм, от як то паничеві - не казав би, йти й просвіщати народ. Дали йому мою школу, й ми разом якось давали раду необтесаній шушварні. Що ж... вони без практики. Прийде тоді хлопчисько у чоботях та ще й з холявами у дьогті, а панич вже й збіліють. Делікатні були собі. З корінних попів. Давніх. Одного вечора "моя" вигладила їм вихідного костюма, бо генерал Значко-Яворський покликав їх до "покоїв" на прошений балъ. Другого дня рано я знайшов панича ось на тій софі неживого. Як прийшов у чорному парадному костюмі, так, видно, й застрілився. Була чутка, що того вечора один гвардійський офіцер засватав генералову дочку. А вони обое з паничем сильно любилися собі. Кажуть, що вона колись закралася до тої кімнати й о дванадцятій вночі дивилася у два люстра. Хотіла паничового, значить, духа побачити. А побачила щось таке, що зомліла, а як потім отямилася, то мала лице таке перекривлене, що страшно на нею було дивитися. Так вона, спотворена, і зосталася, а до того ще й мову їй відобрало. Ото він, той Загорецький, і страшив по ночах, і душити пробував Василя Петровича з його матір'ю.

Одного вечора я читав "чорну магію", із її листків вишкірювалися несамовиті маски з полум'яними ротами, дерева з горючими луками, з яких гадюки висолоплювали язики. Треба вам знати, що котрийсь із моїх попередників залишив у шафі багату книгозбірню таємничого змісту. Залишилися тут оракули, хіромантії, телепатії, окультизм та багато иньшого. Згаданого вечора, коли, мабуть, Фадей Охримович давно спав під боком молодій Малані, переді мною ще довго блимала парафінова свічка. Ввижались мені викликані духи, рухомі тарелі та кружляючі столи. На мені здротеніло волосся, і я хотів чимскорше згасити свічку, лягти у ліжку і накритися з головою ковдрою. Але просто боявся рухатися. Мені здавалося, що тільки неопанованим рухом виявлю страх, неминуче щось станеться. Я наче заkostenів. Таке напруження не могло довго тривати. Навколо все немов завмерло, на моє нещастя, ліс не шумів, а на хуторі не загавкав ні один собака. Раптом стіл переді мною підскочив, навколо затанцювали крісла... Мною заволодів такий жах, що світ видався киплячою смолою, над якою бушують вогняні чорти, а я сам зовсім безпомічний. Що далі сталося - не знаю. Коли опам'ятався, у кімнаті було темно. Не знаю, де я лежав. Мабуть, під столом. У вікно хтось сильно гримав, аж меблі дрижали. Через кімнату послалася довга тінь... Значить,

він... Загорецький...

- Іван Лукич! - чую за вікном Фадеїв голос. - Іван Лукич, спите? Тільки що землетрус був... Підлога там у вас ціла?!

Можете сміятися, панове. Але відтоді я пояснюю кожний начебто надприродній випадок у спосіб реальний. Проте та хвилина жаху поклала на мені сильний відбиток. Я скорше наложив би на себе руку, як допустимо, переночував би на цвинтарі чи в старій обезлюдненій хаті.

Ми тільки тепер уважно приглянулися Іванові Лукичеві. Він був жовтий, як віск, а руки йому трусилися.